

MUSIIKIN AIKAKAUDET

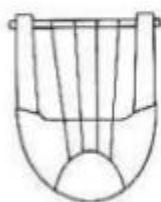
Länsimaisella taidemusiikilla on värikäs ja monivaiheinen historia, joka on jaoteltavissa muutamiin kausiin sävellyksille tyypillisten piirteiden mukaan.

450	1400	1600	1750	1800	1900 -
Anttiikki (ennen vuotta 450)	Keskiaika (450 - 1400)	Renessanssi (1400 - 1600)	Barokki (1600 - 1750)	Klassisismi (1750 - 1800)	Romantiikka (1800 - 1900)
					Moderni (1900 - ...) Jazz
					Elokuvamusiikki
					Musikaalimusiikki

Antiikki – 400 jkr

- **Antiikin musiikki** on antiikin Kreikassa ja Rooman valtakunnassa esitettyä musiikkia. Musiikilla oli kreikkalaisessa kulttuurissa keskeinen asema ja joitain katkelmia kreikkalaisesta musiikista nuottikirjoituksena on säilynyt nykyaikaan asti.
- Myös länsimaisen musiikinteorian ja musiikkiestetiikan perusta luotiin antiikin aikana.
- Antiikin Kreikassa musiikki liittyi keskeisesti teatterin syntyyn, sillä musiikki oli olennainen osa näytelmää.

Antiikki – 400 jkr

Phorminx
lyyra

Trigonon
härppu

Salpinx

**Merkkitorvi
salpinx**

Kithara + Plektron
kithara

aulos

Keskiaika

Keskiajalla n. 400-1400 jKr kirkko hallitsi. Kristillinen kirkkomusiikki oli pääasiassa laulettua musiikkia.

Keskiajan kirkkomusiikki oli gregoriaanista laulua. Tämä oli tyyli, jolla munkit lauloivat katolisissa jumalanpalveluksissa. Gregoriaaninen laulu on: yksiäänistä ,jumalanpalvelusmusikkia, samalla tavalla lauletaan useita säveliä

Keskiajalla musiikki oli myös ylhäisön ajanvietettä linnoissa. Linnoissa tanssittiin erilaisia seurataansseja. Maaseudulla vaelteli opiskelijoita ja trubaduureja, jotka esittivät lauluja rakkaudesta ja erilaisista tapahtumista.

Keskiaika 400 – 1400 jkr

- Keskiajan musiikki on hyvin voimakkaasti yhteydessä kristilliseen kirkkoon.
- nuottikirjoitus ja polyfonia.
- Suurin osa kouluista ja säveltäjistä toimi kirkon piirissä, ja vain harvat maallikot osasivat lukea nuotteja. Tämän vuoksi keskiajan varhaisesta maallisesta musiikista ei ole säilynyt kuin joitakin satoja yksiäänisiä lauluja.
- Keskiajan alkupuolen musiikkityyleistä on myöhempään länsimaiseen taidemusiikkiin vaikuttanut eniten gregoriaaninen kirkkomusiikki
- Trubaduurit.

Renessanssi

Renessanssiajan ihanneihminen hallitse laajasti eri aloja. Esimerkillinen renessanssi-ihminen oli Leonardo da Vinci, joka oli taidemaalari, piirtäjä, arkkitehti, kuvanveistäjä, insinööri, muusikko ja keksijä.

Renessanssiaikana kirkkomusiikissa vallitsi **moniäänisyys**. Nykyään monet kuorot laulavat 4-äänisesti. Renessanssiaikana kuorossa saattoi olla jopa 12 eri ääntä. Kuuluisimpia kirkkomusiikin säveltäjiä olivat **Palestrina ja Orlando di Lasso**. Teokset liittyivät edelleen jumalanpalvelukseen.

Renessanssin aikana laulumusiikin tuhatvuotinen ylivalta alkoi väistyä. Soittimet kelpuutettiin yhä useammin laulun rinnalle. Suosittua soittimia olivat esim. **luuttu, erilaiset puhaltimet ja cembalo**. **Soittimia käytettiin sekä laulun säestyksenä että itsenäisissä soitinsävellyksissä.**

RENESSANSIN MAALLINEN MUSIIKKI

1500-luvulla alettiin hoveissa viettämään juhlia, joissa oli musiikkia viihteenä. Tämän vuoksi musiikki oli *kevyttä ja tanssittavaa*. Hovisoittajien ansiosta *soittajien arvostus kasvoi* ja alettiin kehittämään *uusia soittimia*, kuten jousisoittimia, puhaltimia ja kosketinsoittimia:

- ❖ *viola da gamba* - sellon esi-isä
- ❖ *luuttu* - kitarantapainen kielisoitin
- ❖ *nokkahuilu*
- ❖ *klavikordi* - pianon edeltäjä

Tunnettu renessanssiajan maallisen musiikin säveltäjä oli esimerkiksi **Tielman Susato**.

Viola da gamba

Nokkahuiluperhe

BAROKKI (1600 – 1750)

Barokki tyyli syntyi Italiassa. Musiikki oli *mahtipontista* ja *koristeellista* ja siinä oli *selvä perussyke*. Käytettiin *terassidynamiikkaa* eli äkillisiä musiikin äänenvoimakkuuden vaihteluja. Vaihdeltiin siis kovaaäänistä ja hiljaa soittamista.

KIRKOLLINEN MUSIIKKI

Barokin aikana myös kirkollisessa musiikissa *alettiin käyttämään soittimia*. Syntyi *uusia kirkollisen musiikin muotoja*, joissa käytettiin niin orkesteria kuin kuoroakin:

- ❖ *Oratorio ja passio*: kerrotaan musiikin avulla jokin Raamatun tarina.
- ❖ *Kantaatti*: musiikkia, jossa kuoro- ja orkesteriosuudet vaihtelevat.
- ❖ *Concerto grosso*: moniosainen, pienehkölle orkesterille sävelletty teos.

cembalo

MAALLINEN MUSIIKKI

Barokin aikana laulumusiikki kehittyi huippuunsa, kun *ooppera syntyi* Italiassa 1600-luvun alussa. Soitinmusiikin suosio kasvoi ja flyygelin muotoinen kosketinsoitin *cembalo* soi hoveissa. Suuri *sinfoniaorkesteri* kehittyi ja sai nykyisen muotonsa.

Kuuluisa säveltäjä on esimerkiksi **Antonio Vivaldi**, joka sävelsi satoja teoksia ja oopperaa. Tunnetuin teos on *Neljä vuodenaikaa*. **Johan Sebastian Bach** puolestaan sävelsi urkuteoksia, joista tunnetuin on ehkä *Toccata ja Fuuga*.

Johann Sebastian Bach

Tunnettuja barokkiajan säveltäjiä

Johann Sebastian Bach

- Saksalainen urkuri, joka kuului musiikkisukuun. Hänen neljä poikaansa tunnetaan säveltäjinä. Sävelsi valtavasti kirkkomusiikkia ja teoksia eri soolosoittimille (urut, piano, sello, viulu jne.). Hän oli ehkä tunnetuin barokkiajan säveltäjä

Georg Friedrich Händel

- Sävelsi kuuluisia oopperoita. Sävelsi oratorioita (= kirkollinen ”ooppera”, jossa ei näytellä). Yksi kuuluisimmista teoksista on ”Messias oratorio”.

Antonio Vivaldi

- Italialainen säveltäjä. Hän sävelsi paljon oopperoita ja konserttoja. Tunnetuin teos on 4 vuodenaikaa.

WIENILÄIS-KLASSISMI (1750-1800)

1700-luvulla kyllästettiin barokin mahtipontisuuteen ja sitä pidettiin teeskentelynä. Uusia ideoita musiikkiin haettiin antiikin ajasta.

Pyrittiin luomaan mahdollisimman yksinkertaista, kevyttä ja tasapainoista musiikkia. Soitinmusiikki kehittyi entisestään ja musiikkia sävellettiin paljon suurille *sinfoniaorkestereille*. Itävallan Wienistä muodostui klassismin ajan musiikillinen keskus.

KUULUISIA SÄVELTÄJIÄ

Wolfgang Amadeus Mozart (oikealla) oli itävaltalainen ja musiikin historian tunnetuin ihmelapsi (sävelsi ensimmäisen sinfoniansa 8-vuotiaana ja ensimmäisen oopperansa 12-vuotiaana). Hän oli erittäin taitava pianisti ja nosti pianon arvostusta soittimena. Teki runsaasti teoksia, kuten *Eine Kleine Nachtmusik*, *Taikahuilu* ja *Requiem*.

Ludwig Van Beethoven (vasemmalla) oli saksalainen huippupianisti. Hän kehitti klassisen tyylin huippuunsa ja kehitti jo uutta, romantiikaksi kutsuttua tyyliä. Tunnetuimpia teoksia ovat *Kohtalon sinfonia*, *Oodi ilolle* ja *Kuutamasonaatti*.

Klassismin musiikki on keveää ja selkeää. Se on "täydellistä" ja ei tunteellista. Melodiat ovat laulettavia ja helposti mieleen jääviä. Kappaleissa on yleensä pari teemaa, joita sitten muutellaan ja vaihdellaan. Kappaleet ovat usein moniosaisia teoksia esim. sinfonia (orkesterikappale), konsertto (orkesteri + solistisoitin), kvartetto (4 jousisoitinta). Terassidynamiikka jää pois eli voidaan voimistaa tai hiljentää dynamiikkaa vähitellen. Cembalon tilalle tuli piano.

Romantiikan ajan musiikin tunnusmerkkejä:

Romantiikan ajalla ihailtiin kauneutta ja ihmisen arvoa yksilönä alettiin korostamaan. Musiikissa kuvattiin voimakkaita tunteita. Sävellykset saivat usein aiheensa luonnosta. Baletti taidemuotona kehittyi huippuunsa ja aikakauden kuuluisin balettisäveltäjä oli Pjotr Tšaikovski.

Tunnettuja säveltäjiä: **Brahms** (etenkin sinfoniat), **Chopin** (runollinen pianosäveltäjä), **Liszt** (pianovirtuoosi), **Tšaikovski** (venäläinen balettien, sinfonioiden, konserttojen yms. säveltäjä), **Schubert** ja **Schumann** (tunnetaan etenkin laulumusiikista), Giuseppe Verdi, **Sibelius** (Suomen merkittävin säveltäjä ja kansallisromantikko.).

ROMANTIikka (1800-luku ja 1900-luvun alku)

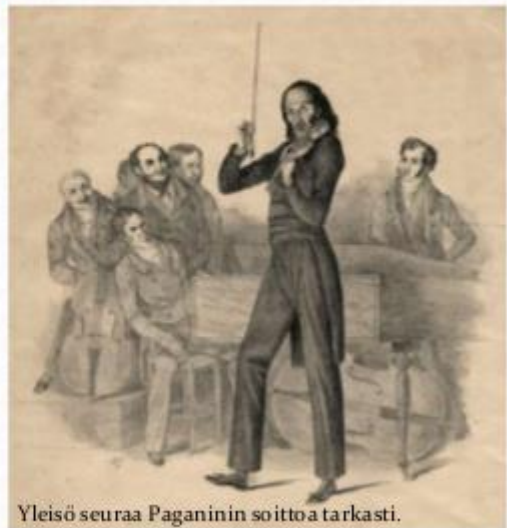
1800-luvulla kiinnostuttiin jälleen uusista asioista. Taiteilijat halusivat herättää ihmisissä voimakkaita tunteita ja heitä kiinnosti mielikuviutus, oudot ja yliluonnolliset asiat.

Romantiikka oli myös virtuoosien eli oman soittimensa taitureiden aikaa. Ihmiset ihailivat virtuooseja ja joidenkin mielestä he hallitsivat soittimensa jopa yliluonnollisen hyvin.

KUULUISIA SÄVELTÄJIÄ

Frederic Chopin oli puolalainen pianovirtuoosi, joka piti ensimmäisen konserttinsa 8-vuotiaana.

Niccolo Paganini oli italialainen ja eräs kaikkien aikojen maineikkaimmista viuluvirtuooseista. Hän kehitti uusia viulunsoiton tekniikkoja.

Yleisö seuraa Paganinin soittoa tarkasti.

KANSALLISROMANTIikka

Kansallisromanttiset säveltäjät kiinnostuivat oman maansa kansanmusiikista, luonnosta ja kansantarinoista. Näin teki esimerkiksi **Jean Sibelius** (oikealla) säveltäessään teoksia Kalevalan pohjalta. Sibelius on ensimmäinen maailmanmaineeseen noussut suomalainen säveltäjä. Hän myös nosti suomalaisten itsetuntoa säveltämällä *Finlandian*.

Edvard Grieg (vasemmalla) on tunnettu norjalainen kansallisromantikko. Hän sävelsi teossarjan kansantarinaan "Peer Gynt", josta tuli kuuluisaksi muun muassa sävellys *Vuorenpaikkojen tanssi*. Tunnettu sävellys on myös *Aamu tunnelma*.

1900-LUVUN MUSIIKKI

1900-luvulla säveltäjät alkoivat etsiä uusia tapoja tehdä musiikkia ja näin kehittyi paljon uusia tyyliä, joita kutsutaan *ismeiksi*.

IMPRESSIONISMI

Sana impressio tarkoittaa *vaikutelmaa*. Musiikissa kuvattiin *pieniä hetkiä ja tunnelmia*. Tunnettu säveltäjä oli ranskalainen pianisti **Claude Debussy**.

EKSPRESSIONISMI

Sana ekspressio tarkoittaa *ilmaisua*. Tyyliä edusti muun muassa itävaltalainen **Arnold Schönberg**. Hän kehitti *12-säveljärjestelmän*, jonka avulla säveliä järjesteltiin erikoisen ja satunnaisen kuuloisiksi sävellyksiksi.

MODERNISMI

Moderni tarkoittaa *nykyaikaista*. Musiikin tekijät ryhtyivät kokeilemaan uusia keinoja:

- ❖ *kokeelliset soittotekniikat* (soittimia koputeltiin ja hangattiin)
- ❖ *luovat laulutyyli* (kiljuminen, sihinä, ulvonta)
- ❖ *sähköiset soittimet ja digitaalinen äänenmuokkaus*.

Einojuhani Rautavaara on tunnettu ja arvostettu nykysäveltäjä maailmalla. *Cantus Arcticus* teoksen hän sävelsi 1972 Oulun yliopiston avajaisiin. Teoksen solistina on linnut, joiden ääniä on nauhoitettu napapiirin tienoilla ja Limingan soilla. Konsertissa äänet soitetaan levytä orkesterin päälle.

Tunnettu modernisti on myös ranskalainen **Camille Saint-Saëns** ja hänen teoksensa *Eläinten karnevaali*, jossa eläinten ääniä matkitaan eri soittimin.

